

Matyi bög a hegyen...

A budapesti állatkert utolsó európai bölényeit szabadonbocsátották a visegrádi hegyek között

(A Nemzeti Ujság kiküldött tudósítójától.) Az európai bölényből a biebeci cári vadaskert elpusztulása óta mindössze hetven darab létezik a világon. Az állapota föld emlékebe maradt állatfajtajának jobbára csenevész, beteg példányai, amelyek állatkertekben és egyéb látványos helyeken morzsolják a lassu halódás közszemlére kitett végnapjait. A lengyel mocsarak rengetegekben, az erdélyi őserdőkben és a Bakony szakadékos vidékén egykor csordákban bitangoló „vad tulok” ma az európai kultúra jövőtáblából a kegyelet sovány rabkenyerét eszi, mert az európai kultúra már olyan. Pusztít, hogy sajnálhassa az utolsó példányokat. És bizony-bizony, ha állatkertünk kitűnő vezetősége nem neveli fel azt az őt, ma már csak négy pompás példányból álló törzsöt, amely alkalmas a továbbtenyésztésre, ebben a látványos európai kegyeletben az utolsó bölény is zavartalanul jobblétre szenderül.

Mikor meghallottam, hogy az utolsó életképes bölénycsaládot kiviszik az állatkertből az erdőbe, a visegrádi hegyek közé, valami különös érzés suhant át a lelkemen. Ilyet érezhet a városban a cigány, ha azt mondják neki, hogy az árokparton, éjjel tűz lobog. Ilyet érezhet a veterán tüzér, ha távolból dörgést hoz a szél. És ilyet érezhet minden érző ember, ha gondolataiban felmerülnek a nagy pusztaságok, ahol a sátorokból füst száll az égre.

Ezt látnom kell!

Ha mást nem, ezt az egyetlen pillanatot, amikor a mocsarak és őserdők világából már születések ellopott és egy sivár udvarra bezárt vadállat életében először látja meg az erdő.

Vajon mit csinál? Felgyulnak-e benne a szabadság öröklött emlékei? Vajjon erősebb lesz-e az ösztöne, mint a rabság igája volt? Elárulja-e csak egy horkanással, egy megremegéssel az életnek azt a ki nem fejezhető drámaiságát, amikor egy bölény ön-magára talál?

Ezt látnom kell!

És látnom is.

A befogás és az indulás

Egy aggodalomban és idegességben áthánykolódott éjszaka után kedden hajnali 4 órakor Hilbert Rezső állatkerti aligazgató, Raitsits Emil dr. állatorvosi főiskolai tanár és Cerva Károly állatkerti felügyelő vezetésével az állatkert személyzete hozzáfogott a bölények befogásához. Ez a művelet a legnagyobb óvatosságot és körültekintést igényelte, mert a kerítésen át látszólag kezes állatok „személyes érintkezésben” igen veszedelmesek. Evégből már hetekkel ezelőtt erős vaspántokkal megerősített ládákat, illetőleg csapdákat helyeztek az udvar egyik szögletébe s pár napi éheztetés után ide akarták szénával becsalogatni a kikoplalt gyomrokat.

A két első tehén, Vilma és Manó nőies erkölcséhez illő szelid megadással türték, hogy hátuk mögött bezáruljon a csapda ajtaja. Matyi, a bika, Bocsi, a meddő és már huzamosabb idő óta betegeskedő tehén és Szegfű üszörborjú azonban nem állottak rudnak és hiába mesterkedett körülöttük az állatkert egész

személyzete, még félhétkor is mind a három szabadon futkározott.

Ekkor történt, hogy Bocsi végre-valahára sikerült beterelni a ládába. De alig csattant le mögötte az ajtó, a tehén nehéz zuhanással összeesett. Egyet hördült, vége volt. Szegény beteg Bocsi megölte a rémület. Mire Raitsits Emil dr. a gazdasági udvarban felboncolta és megállapította, hogy a lesújtó eseménynek valóban szívizélhűdés volt az okozója, már Matyi is a rendeltetési helyén döngötte a láda oldalát. A hatalmas, mintegy 10 métermagús bika úgy belebuccantotta homlokát a láda elejébe, hogy az erős vasalás egy helyen megnyílt és csak a személyze lélekjelenlétének köszönhető, hogy a hajnali négy órától tartó megfeszített munka után délelőtt tíz órákor végre elindulhatunk a visegrádi hegyek felé.

Egyelőre Szegfű nélkül. Mert Szegfű kisasszony addig vonakodott, addig keréte magát a táncra, míg Hilbert igazgató ur megharagudott és öngyűlölettel otthamaradt. Két lábra állva nézett az istálló ablakból az elgördülő autók után. Talán sirt is. Csak nem láttam.

Szegfű megkerül az uton

A gyászeset és Szegfű kisasszony indolenciája ránehezedett a társaság lelkére és meglehetősen nyomott hangulatban túrtuk, hogy a főváros közönsége megbámulja a furcsa karavánt. Elöl ment a fővárosnak egy 40 lóerős Renault-személykocsija, ahol a laptudósító és az „East Newerel Agency” filmriport kiküldöttjei és félelmetes szerszámjai mellett én is helyet kaptam, nyomunkban a fővárosi ásványvíz-üzemnek egy pótkocsival súlyosított 60 lóerős teherautója pöfékelt, rajta a ládák, a ládákonombok, a lombokon ápolók.

Nagyon érdekesek voltunk. A Margit-hídon már életveszélyes tolongás közérdekeltődött a bölények állapota iránt, Óbudán megakadt a forgalom, a sodronygyárnál pedig már egyenesen elébünk álltak.

— Megállni!

— Nem érünk rá! Sietünk!

— Muszáj kérem! A Szegfű...

Megállunk.

— Mi van a Szegfűvel?

— Most telefonáltak, kérem, hogy belement a ládába. Megfogták. Jön az urak után...

Egyszerre vége volt a nyomott hangulatnak. Hát igaz-igaz, hogy a szegény Beci várhatott volna legalább addig, amíg meglátja az erdőt, dehát a Szegfű se kutya, meg aztán olyan szépen süttött a nap és a határban olyan csiklandósan mosolyogtak a pipacsok, hogy az ápolószemélyzet a láda tetején „Pudakalászi”-nál már sváb népdalokat énekelt. Matyi bögözött hozzá a láda belsejében.

Szertandrént grantáztunk. Leányfalun már nagyon magasan járhatott a termométer és az óramutató, mert Mórica Zsigmond uszórúhában integetett ránk a kerítése mögül és társaságunknak egy kicsi, de annál nagyobb étvágyu tagja kijelentette, hogy ő enni fog. Evett is volna, de kiderült, hogy a zsebében megolvadt a szalonna.

Szóval a szinte elviselhetetlen hőség sűrű incidensei és pihenői után, délután négy órakor berobogtunk Visegrádra, ahol az egész falu talpon volt és vár. De a lehervadt lombokkal takart ládák és a felismerhetetlenül összegyűlt társaság látványa nagy csalódást kelthetett, mert egy öreg visegrádi bennszülött azt mondta, hogy:

— Dész isz a wasz? Wier hám auf die Bölények gwart, und háma dra vacak Kisztn gazén.

Ami magyarul körülbelül annyit jelent, hogy ők valami rettenetes és legalább is emberevő fenevadakra vártak.

Fel a hegyek közé

Mikor bekanyarodtunk az iparvágány mellett vezető erdei útra és a lombok hűvösebe értünk, már-már azt hittük, hogy az ut nehezebb fele a hátunk mögött maradt. De mikor a nehéz teherautó kezdett fölfele kaptatni azon a frissen készített szorpcintúton, amely a hegytetőre, a bölények vadaskertjéhez vezet, mindenkit komoly aggodalom fogott el. A ropant sulyu kocsi süppedt, farolt és csuszott. Itt-ott meredek vízmosások és szakadékok szélén kellett elhaladnia és a pótkocsin keresztbe állított ládák minduntalan beleakadtak a fákba. Nem egyszer már-már kikerülhetetlennek látszott, hogy a mostrosz gépkeci egész terhével lecsuszik és a mélységbe zuhan s bizony, ha Lesmeister István soflór nem oly ördögösen ügyes és hidegvérű ember, mint amilyennek bizonyult, az európai bölények sorsa után talán a visegrádi erdő teszi a pontot.

A motor szinte döngött az óriási erőfeszítéstől. A besüppedt kerekék után állandóan ugrásra kész állapotban ballagtak a gondterhes arcu ápolók, akiknek csak most látszott, hogy mennyire szeretik az állatokat.

Minlenki a Matyit féltette. A Matyit! Ha Matyinak vége, mindennek vége. Éa Matyi elpusztul a bölények élete megszakad és csak szomorú fegyverségre, lassu haldeklásra hozták a le Marvett, Vilvá' és Szegfű kisasszonyt.

De nem így történt. Mire a hegytetőn elének domborodott az alkonyati ég, fáradtan, éhesen és kimerülve bár, de annál nagyobb lelkesedéssel éljeneztek meg a bölények gerendából összerótt kalibáját. No és azt a tüzet, amelyen Loványi Heribert m. kir. főerdőmérnök figyelmességéből felejtethetetlenül jó gulyás rotyogott.

Matyi belenéz az égbe

A hatalmas dorongkerítéssel elhatárolt 12 holdnyi vadaskert kalibájánál nagy és díszes társaság várta a bölényeket. Ott volt Bartha Richárd, a kabinetiroda főnöke, Nemeskéri Kiss Géza kir. fővadászmester és felesége, Szentpétery Lajos főszolgabíró, Zsitvay Tibor nemzetgyűlési képviselő, Szegedy Masszák Aladár dr., az udvarnagyi hivatal vezetője, Rudnyánszky László báró vármegyei főjegyző és mások.

Megérkezés után a teherautó tüstént a kaliba elé állott és félóra mulva mind a három bölény sértetlenül és frissen került ki a ládák félnapos börtönéből. Rövid vesződség után beterelték őket a tágas kalibába, ahol pár pernyi nyugtalan szimatolás után nekiesetek az illatos szénának és ettek.

És most következett a vár, a nagy pillanat. A fák összeborult koronáján átderengett az alkonyati ég, a forrás oszörgött a kaliba előtt és a nagy,

mélységes erdei csöndben szinte lábuflhegyen járunk.

Mert Matyi ki fog jönni és meglátja az erdőt.

És Matyi, a hatalmas bika kijött és meglátta az erdőt.

A kaliba felhuzott csapdaajtaján a szabadba lépett. Megállt, felkapta a fejét és belenézett az égbe. Nézett, nézett, mozdulatlanul, hosszan, tágranyitott szemkarikákkal, mint a gyökeretvert rémület. A két tehén is kijött, felnézett az égre, belebámult, majd értetlenül körülnézett a fákon, aztán meghallotta a víz csobogását, odafutott, ivott.

Matyi még mindig nézett az égre. Nagy fekete szemekre szinte megindítóan világos és érthető jelekkel kiült a fájdalom.

Vajjon mit látott?

Felhők usztak, lombok hintáztak, madarak szálltak.

Meglátta a bölények eltemetett életét! . . .

. . . A kerítés mellett valaki felcsuklott. Odanézek: a Matyi ápolója volt.

— Matyi! — szólt. — Matyikám! . . .

De Matyikám nem hallotta. Matyikám hátat fordított és eltűnt a fák között. S mire késő éjszaka Szegfű kisasszony is megérkezett, már bögött a hegyen.

Szilárd János.